

สันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริม องค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท เถ้าแก่น้อย ฟู้ดแอนด์ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน)*

Employee Engagement on Peace Innovation in Promoting Environmental Preservation at Taokaenoi Food and Marketing Public Company Limited

¹อภิชาติ กุลพงษ์วานิชย์, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์
และบรรจบ บรรณรุจิ

¹Apichart Kulpongwanich, Khanthong Wattanapradith
and Banjob Bannarujji

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: apichart.kpwn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุ ปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในองค์กรธุรกิจ 2) เพื่อเสนอรูปแบบสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริมองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท เถ้าแก่น้อยฯ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน/รูป และการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน/รูปท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเกิด “อคติ” ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงานที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว และขาดการประชุมร่วมกัน ทำให้เกิดการร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นตามลำดับ หลักพุทธสันติที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา คือ สาราณียธรรม ใช้การสานเสวนาเพื่อส่งเสริมให้ระบบการบำรุงรักษาทรัพย์สินแบบมีส่วนร่วม (TPM) ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาขององค์กรควรใช้กลไก “เชิงรุก” และ “เชิงรับ” เชิงรับ คือ สร้างจิตสำนึกในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และกำหนดนโยบาย การออก

พื้นที่สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ร่วมกันแก้ปัญหาด้วยระบบเทคโนโลยีทันสมัย โดยชุมชนมีส่วนร่วมในเชิงรุก คือ มาตรการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา กำหนดธรรมนูญอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับชุมชน และหน่วยงานภาครัฐเข้าร่วมรับทราบ ควบคุมและกำกับการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม พร้อมขจัดความขัดแย้งโดยสันติวิธี ผ่านการ (1) แก้ปัญหาน้ำเสียควบคู่ทั้ง “ภายใน” และ “ภายนอก” ของโรงงาน (2) สร้างโอกาสให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน ร่วมประชุม รับฟัง เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาย่างตรงจุด (3) เคารพธรรมนูญที่ถูกตั้งขึ้นมาร่วมกัน (4) ปลุกฝังปรับจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การเจรจา โดยปราศจากความรุนแรง

คำสำคัญ: พุทธสันติ; วิธีการมีส่วนร่วม; การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม; องค์กรธุรกิจ

Abstract

The objective of this research is to: 1) Analyze the problem and causes of environmental conservation problems in business organizations and 2) Present the peaceful model for innovation in the form of employee participation in promoting environmental conservation of the Taokaenoi Company. It was conducted by qualitative research methodology by interviewing 18 key information and group discussion with 11 experts. The data were analyzed by descriptive analysis.

The results were as follows: People in the community are not satisfied with environmental problems caused by the Taokaenoi company's factory. Environmental problems are not solved urgently. There is no joint meeting between the company and the people in the community around the company, it causes complaints to government's environmental agencies. Buddhist peaceful principle used in solving problem is Saraniyadhamma 6, dialogue to promote the system of participatory Total Productive Maintenance (TPM). The efficiency of the problem solving of the organization should be implemented by using two methods: receptive by creating consciousness in solving environmental problems, defining environmental policy, building relationships with surrounding communities and solving problems together with modern technology; proactive by creating preventive measures, defining the constitution, conserving the environment by participating communities and government agencies, controlling work in 3 parts. Conflicts between companies and communities will be handled by peaceful means through 4 methods: 1) Solving water pollution problems both inside and outside of the factory; 2) Solving common problems for correct solutions to problems; 3) The practice compliance with the statute, strictly protecting the environment; 4) Cultivating environmental awareness and negotiation without violence.

Keywords: Buddhist Peaceful Mean; Way to Engage; Business organization

บทนำ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่สังคมควรให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เร่งให้เกิดความเสื่อมโทรมมากขึ้น ซึ่งการแก้ปัญหาอย่างไม่ตรงจุด ยิ่งทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเพิ่มปัญหา และสร้างผลกระทบต่อทุกส่วนของสังคมในวงกว้างมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 9 แผน ที่ผ่านมาสภาพพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติเอง ยอมรับว่าแผนที่มียุ่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม (Solving the industrial pollutions by The Four Noble Truths, 2007) จนกระทั่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Office of The Nation Economic and Social Development Board, 2012) เริ่มให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างครบวงจร โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมผลิตสินค้าตรงกับรายงานสถานการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ในปี พ.ศ.2560 ของกระทรวงทรัพยากรและธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษพบว่า ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นขยะมูลฝอย, คุณภาพน้ำทะเล, มลพิษทางอากาศ, ของเสียอันตรายจากชุมชน โดยเฉพาะน้ำเสียจากอุตสาหกรรมการผลิต (Environmental Division of the Supreme Court, 2017)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงาน หลายครั้งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับโรงงาน หากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ มักจบลงที่ชุมชนทำการฟ้องร้อง เพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเองตาม มาตรา 67 (Environmental Division of the Supreme Court, 2017) ตัวเลขการฟ้องร้องในคดีสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 – 2558 มีมากถึง 2,504 คดี (Constitution of the Kingdom of Thailand, 2007) สาเหตุสำคัญเกิดจากขาดการมีส่วนร่วมขององค์กร และพนักงาน ในการแก้ไขปัญหามลพิษร่วมกัน

บริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) ในส่วนของโรงงานการผลิตที่ตั้งอยู่ในหมู่ 4 ตำบลหน้าไม้ จังหวัดปทุมธานี ได้รับการร้องเรียนจากชุมชนโดยรอบว่าสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาน้ำเสียลงสู่คลองสาธารณะริมถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบริษัท และกระทบต่อเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ในเบื้องต้น บริษัทแก้วแก่น้อยฯ ได้นำหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงงานอุตสาหกรรม และหลัก 4 M : Man (คน) Money (เงิน) Material (วัสดุ) และ Method (กระบวนการ) เข้ามาช่วยลดปัญหาน้ำเสีย ผ่านการประชุมร่วมกัน หาแนวทางแก้ไขปัญห, อนุมัติงบประมาณปรับปรุงระบบน้ำเสีย, เลือกว่าวัสดุ และเครื่องจักรที่ดี และปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่พบว่า กระบวนการดังกล่าว ยังขาด “การมีส่วนร่วม” และการ “ไม่ตระหนักถึงปัญหา” ของพนักงาน ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชน (Taokaenoi Food and Marketing Public Company Limited, 2017)

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่จะนำหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นหลักธรรมในการจัดการความขัดแย้ง อันได้แก่ หลักอริยสัจ 4 หลัก สาราณียธรรม และหลักอปริหานิยธรรมประกอบกับแนวคิดการมีส่วนร่วม และหลักบำรุงรักษาเครื่องจักรที่ผลแบบทุกคนมีส่วนร่วม (Total Productive Maintenance TPM) ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานในระดับสากล มาบูรณาการสร้างหลักการสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริมองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) เพื่อให้องค์กรนำไปปฏิบัติกระตุ้นพนักงานให้อยากเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาลดโอกาสถูกฟ้องร้องให้น้อยลง ส่งเสริมภาพลักษณ์ของบริษัทให้ดีขึ้น จนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนรอบข้างได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุ ปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในองค์กรธุรกิจ
2. เพื่อเสนอรูปแบบสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริมองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริมองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำเสียขององค์กร โดยบูรณาการหลักพุทธสันติวิธี แนวคิดการมีส่วนร่วม และเทคนิคการบำรุงรักษาเครื่องจักรแบบ TPM เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร สู่พุทธสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการส่งเสริมองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบริษัท แก้วแก่น้อย ฟู้ดแอนด์มาร์เก็ตติ้ง จำกัด (มหาชน)

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเสียของโรงงานแก้วแก่น้อยฯ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของโรงงาน จำนวน 6 คน (2) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมการผลิต จำนวน 3 คน (3) พนักงานภายในองค์กรทั้งในระดับบริหารและปฏิบัติการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และฝ่ายบำบัดน้ำเสีย จำนวน 7 คน (4) และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 7 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการใช้เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการจัดประเด็นคำถามตามแนวเกณฑ์ชี้วัดกระบวนการสร้างสันติภาพ ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดประเด็นคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. **การตรวจสอบเครื่องมือ** โดยใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC)) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจำนวน 5 ท่าน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ 60 ขึ้นไป
3. **การรับฟังความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง** เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ที่ได้ทำการกำหนดหัวข้อการศึกษาเอาไว้ด้วยล่วงหน้า โดยอิงกับแนวคิด และทฤษฎี ทั้งทางฝั่งตะวันตก และเชิงพุทธสันติ เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก และสามารถยืดหยุ่นหรือปรับปรุงคำถามได้ตลอดตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์
4. **วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ** วัสดุอุปกรณ์ที่ได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลในภาคสนามโดยเตรียมบันทึกไว้ล่วงหน้า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ บันทึกที่เกิดจากความจริงว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ กับใคร และทำไม โดยยังไม่ตีความ ส่วนที่สองเป็นการตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีประกอบ และส่วนที่สาม เป็นส่วนบันทึกเพิ่มเติมหลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสังเคราะห์เอกสารการประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหน้าเสีย และการจัดการกับความขัดแย้ง รวมทั้งเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเองตามระเบียบวิจัย และตรงตามประเด็นโจทย์วิจัย วิธีดำเนินงานวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion: FDG) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ตามลำดับขั้นตอน อันได้แก่ จัดระเบียบข้อมูล (data organizing) การแสดงข้อมูล (data display) การหาข้อสรุป ตีความหมายและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (conclusion, interpretation and verification) และสรุปผลพร้อมกับการนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุ ปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในองค์กรธุรกิจ

จากการลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเสียของบริษัทเจ้าแก่งน้อยฯ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปเสียงสะท้อนของปัญหา ได้ดังต่อไปนี้

สรุปเสียงสะท้อนจากชุมชน: ปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื้อรัง เกิดขึ้นจากการทำผิดกฎหมายอุตสาหกรรม โดยถือสิทธิเหนือชุมชน เพราะเชื่อว่าโรงงานสร้างประโยชน์ให้ชุมชนมากกว่าผลเสีย และชาวบ้านเรียกร้องการแก้ปัญหาที่มากเกินไป ต้องการเงินชดเชย (Highlights from the interview villagers, 2018)

สรุปเสียงสะท้อนจากหน่วยงานภาครัฐ: โรงงานเก่าแก่น้อยยังไม่สามารถควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทั้งหมด การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมักผ่านหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ทำให้บางปัญหาที่เล็กน้อยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วจนสะสมกลายเป็นความขัดแย้งและขาดประชุมร่วมกันทั้งสามฝ่าย (Highlights from the interview Environmental Agency, 2018)

ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ นำไปสู่ “อคติ” ของชุมชนต่อโรงงาน เมื่อเวลาผ่านไป ปัญหา ยังไม่ได้รับการแก้ไข ก็ยิ่งเพิ่มพูนขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้ง นำไปสู่การร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอำนาจมากขึ้นตามลำดับ จนกว่าจะได้รับการแก้ไขปัญหา ส่งผลเชิงลบต่อภาพลักษณ์ของบริษัทเก่าแก่น้อยๆ ในระยะยาว นอกจากนี้จากการสานเสวนาภายในบริษัทเก่าแก่น้อยๆ ของหัวหน้าพนักงานที่รับผิดชอบฝ่ายการผลิตและฝ่ายบำบัดน้ำเสีย เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพบว่า พนักงานในโรงงานเก่าแก่น้อยขาด “ความตระหนักในปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน” และ “การมีส่วนร่วม” ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถแก้ไขได้ ด้วยการเสวนาทำให้นำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา โดยการประยุกต์นำพุทธสันติมาบูรณาการร่วมกับกระบวนการบำรุงรักษาโดยทุกคนมีส่วนร่วม (TPM) ดังเสียงสะท้อนว่า

ผู้บริหารองค์กร: ควรจะจัดทำนโยบายต่างๆ ที่สามารถช่วยในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา น้ำเสียได้ในระยะยาว (1) การเลือกใช้เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน (2) จัดการฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจความสำคัญของ TPM (3) การอนุมัติให้ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันความผิดพลาด (4) จัดซื้ออุปกรณ์ทำความสะอาดที่เหมาะสมกับเครื่องจักรแต่ละประเภท (5) ปรับปรุงสภาพของเครื่องจักร ให้ง่ายต่อการเข้าถึง และตรวจสอบปัญหาได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ฝ่ายบำรุงรักษาเครื่องจักร: หน้าที่ในการซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่เกิดความผิดปกติขึ้น ในขณะเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่ในการอบรม ให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อพนักงานผู้ควบคุมเครื่อง เพื่อให้ทำความสะอาดเครื่องจักร และซ่อมแซมเครื่องจักรในเบื้องต้นได้ด้วยตัวเอง รวมไปถึงการทำการบำรุงรักษาตามรอบเวลาทุก 15 วัน และการตรวจซ่อมใหญ่ (Overhaul) โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดปัญหาของเครื่องจักรขึ้น และจัดทำคู่มือ TPM ฉบับง่าย สำหรับให้พนักงานผู้รับผิดชอบเครื่องจักรนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง

พนักงานผู้รับผิดชอบเครื่องจักร: เพิ่มความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องจักรตามกระบวนการ TPM ได้รับการอบรม ความรู้ ความเข้าใจอย่างเหมาะสม ก็สามารถที่จะช่วยลดการเสื่อมสภาพของเครื่องจักร และโอกาสในการเกิดของเสียจากกระบวนการผลิตให้น้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป ในกระบวนการแก้ไขปัญหา น้ำเสียที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตอย่างได้ผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารต้องเปิดใจยอมรับว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจริง และทำการลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาจากชาวบ้าน ชุมชน และผู้ได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างได้ผล

ผ่านการจัดทำนโยบายที่พนักงานทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาร่วมกับทางโรงงาน พร้อมกับบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปในกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างความรักสามัคคีและลดความขัดแย้งในองค์กรที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การได้รับรูปแบบสันตินวัตกรรม การมีส่วนร่วมในองค์กร เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียได้อย่างประสบความสำเร็จ

2. หลักการสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นต้องนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้สร้างการมีส่วนร่วม โดยใช้ (1) หลักสารณียธรรม เพื่อช่วยในการลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (2) อปริหานิยธรรม เพื่อช่วยในการป้องกันไม่ให้เกิดหุ้มน้ำเสียและ (3) หลักอริยสัจ 4 อันเป็นหลักเป็นหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนา ที่เป็นขั้นตอนความรู้ ที่นำพาการดับทุกข์ แก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพมา สร้างเป็นกรอบการปฏิบัติเป็นสองส่วน คือ (1) ส่วนของผู้บริหารเชิงนโยบาย และ (2) ส่วนของพนักงานในโรงงานเล็กน้อย นำไปสู่รูปแบบ “สันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม” ที่พร้อมในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

กล่าวคือ บริษัทเถาแก่น้อยฯ ได้มีนโยบายในการบริหารองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ด้วยหลักการ 4M บริษัทเถาแก่น้อยฯ ได้นำหลัก 4M: Man (คน) Money (เงิน) Material (วัสดุ) และ Method (กระบวนการ) เพื่อช่วยแก้ปัญหา ผ่านการประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำเสีย, อนุมัติงบประมาณระบบบำบัดน้ำเสีย, ปรับปรุง เลือกใช้วัสดุ และเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ดีขึ้น เพื่อช่วยลดปัญหาน้ำเสีย ที่เกิดจากอุตสาหกรรมการผลิตให้น้อยลง โดยการทำให้มีการสานเสวนา (Dialogue) ภายในบริษัทเถาแก่น้อย ระหว่างพนักงานสร้างความร่วมมือร่วมกันเสริมความปรารถนาที่ดีต่อกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ด้วยการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียพื้นฐาน ลดของเสียจากผลิตให้น้อยลง ขุดลอกท่อระบายน้ำเสีย ในลำดับต่อมาได้อนุมัติงบประมาณจ้างผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดน้ำเสีย เข้ามาแก้ไขปัญหา และประเมินผลการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่องทุกๆ 1 เดือน ยกเว้นในช่วงที่เกิดปัญหาวิกฤต เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียไม่สามารถใช้งานได้ จะมีการจัดประชุมฉุกเฉินเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการนำหลัก TPM มาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบำบัดน้ำเสียหยุดโรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยทำการสรุปผล โดยการอธิบายวัตถุประสงค์ ผ่านรูปแบบของ อริยสัจ 4 เพื่อให้สอดคล้องกับความเข้าใจในเชิงพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

ทุกข์ : สภาพปัญหา และสาเหตุ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในองค์กรธุรกิจ

เปิดใจยอมรับ ทุกข์ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ มีลักษณะเป็น “วงกลม” มี “ทุกข์หลัก” คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงานที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนสะสมเป็น “อคติ” ทำให้เกิดการร้องเรียน สร้างทุกข์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงงาน และพนักงานตามลำดับ

สมุทัย : วิเคราะห์ปัญหา และหาสาเหตุที่แท้จริง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขได้อย่างตรงจุด

สมุทัย วิเคราะห์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากโรงงานเข้าแก่น้อยที่ก่อให้เกิด ทุกข์ แก่ชุมชนโดยรอบ พบว่าคือ (1) เสียงดังจากการทำงาน (2) กลิ่นจากกระบวนการผลิต (3) น้ำเสียที่ถูกปล่อยออกมาภายนอก (4) น้ำฝนที่ท่วมขังพื้นของชาวบ้าน (5) ขยะรอบโรงงาน และ (6) การจราจรที่ติดขัดในช่วงเวลาเปลี่ยนกะของพนักงาน

นิโรธ : หลักสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม

นิโรธ แสวงหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ได้ผล โดยนำหลักพุทธสันติ อันได้แก่ หลักสาราณียธรรม หลักอปริหานิยธรรม และอริยสัจ 4 แนวคิดการมีส่วนร่วม หลัก TPM มาบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างเครื่องมือในการดับทุกข์อย่างมีประสิทธิภาพ

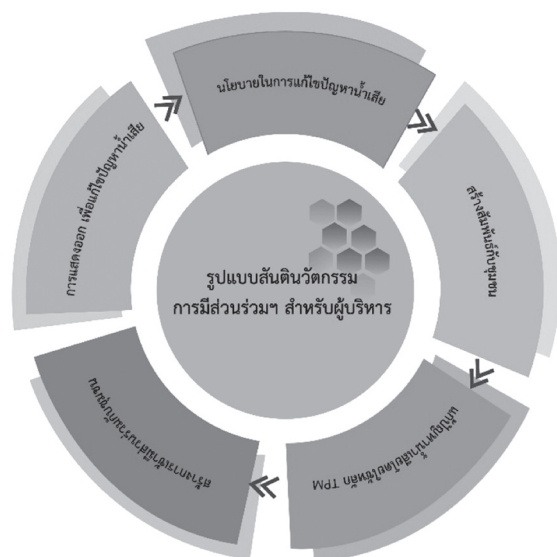
มรรค : รูปแบบสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม

สร้างรูปแบบสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม นำมาใช้ปฏิบัติจริง เริ่มจากสร้างความร่วมมือระหว่างกันภายในโรงงาน ลดความขัดแย้ง ประชุมหาวิธีแก้ปัญหานั้น ผู้บริหารกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ และ CSR ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ ผลที่ได้รับคือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากโรงงานลดน้อยลง และความสัมพันธ์กับชุมชนดีขึ้น

อภิปรายผล

รูปแบบสันตินวัตกรรมการมีส่วนร่วม ของผู้บริหาร และพนักงาน

ผู้วิจัยนำเสนอ รูปแบบสันตินวัตกรรมฯ ใน 2 ประเด็น ที่มีความน่าสนใจ คือ ส่วนของผู้บริหาร และพนักงาน ที่ควรนำไปใช้ปฏิบัติ ในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

ตาราง 1 รูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ สำหรับผู้บริหาร

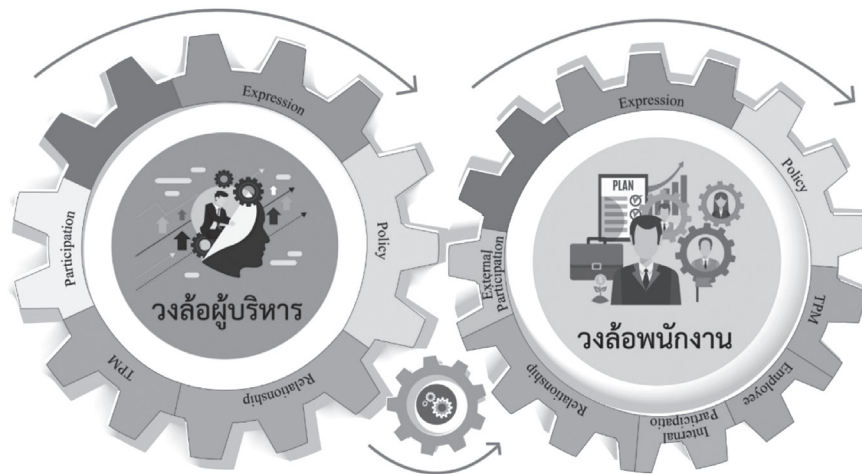
จากการศึกษาพบว่า รูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ ในส่วนของผู้บริหาร ควรเริ่มจากการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้เพื่อวิเคราะห์ปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุและผล สอดคล้องกับแนวคิดของ ตรินกรณ รัตนศรี (Rattanasri, 2010) อริยสัจ ชั้นตอนทั้ง 4 ของอริยสัจ “วิธีการแห่งปัญญา” เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคือเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ผ่านการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิด (1) ทุกข์กับทุกฝ่าย ทั้งภายใน และภายนอกของโรงงาน (2) สมุทัย ค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ (3) นิโรธ ค้นหาวิธีในการแก้ไขปัญหาคือ หลักสราณียธรรม หลักอปริหานิยธรรม และ (4) มรรค อันได้แก่ รูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ สำหรับผู้บริหาร ที่ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคี และการประชุมร่วมกันเพื่อติดตามแก้ไขปัญหอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของพนักงาน บูรณาการเข้ากับแนวคิด เสาทั้ง 8 ของหลัก TPM ในการจัดการปัญหาน้ำเสียจากการกระบวนการผลิตให้น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณธิป จิตรหาญ (Jitharn, 2010) ที่พบว่า การวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูง เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการ TPM ประสบความสำเร็จ เมื่อผู้บริหารยอมรับปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้น ก็จะนำไปสู่การสร้างนโยบาย หรือเครื่องมือในการดับทุกข์อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านรูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ อย่างเหมาะสม และสร้างรูปแบบของการแก้ไขปัญหาที่ช่วยในการกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของพนักงาน ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม พร้อมกับสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานทำการปรับปรุงที่ดีขึ้น (Kaizen) โดยการปรับปรุงการทำงานในส่วนที่รับผิดชอบ ให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพ ลดน้ำเสียในขั้นตอนการผลิตให้น้อยลง ตามแนวคิดของ อุไรรัตน์ เพชรยัง (Petcyoung, 2012) และเมื่อปัญหาน้ำเสียในโรงงานได้แก้น้อยได้รับการร่วมมือจากพนักงานแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การวางแผนนโยบายเพื่อสร้างความสัมพันธ์

ตาราง 2 รูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม สำหรับพนักงาน

ที่ดีกับชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว (Don Kaew, 2016) นำเสนอกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน คือ นโยบายของผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาติ อนันตประยูร (Anantaprayoon, 2015) ที่ได้เสนอว่า การผ่านการผ่อนปรนเข้าหากัน เพื่อให้เกิดความสามัคคี และร่วมมือกัน ผ่านกิจกรรมต่างๆ และ CSR ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ ผลที่ได้รับนอกจาก ปัญหาน้ำเสียจากโรงงานลดน้อยลง ความสัมพันธ์กับชุมชนก็จะดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย คือ พนักงานในโรงงาน “ขาดการมีส่วนร่วม” และ “ไม่ตระหนักถึงปัญหา” ในการแก้ไขปัญหาทั้งสองส่วนนี้ ควรเริ่มต้นจากการปรับทัศนคติ เพื่อให้พนักงานเกิดความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผ่านขั้นตอน TPM อย่างยั่งยืน งานวิจัยของ ชัยวัฒน์ กิตติ (Kitti, 2012) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของ TPM ของพนักงานขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ส่วนร่วมในการวางแผน และส่วนร่วมในการติดตามผล ซึ่งการเข้าร่วมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ พนักงานต้องได้รับความรู้ และมีความตระหนักถึงปัญหาน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ตรงกับแนวคิดของ ชาญณรงค์ ศักดิ์สิริสกุล (Saksisisakul, 2016) มองว่าการมีส่วนร่วมของพนักงาน จะเกิดขึ้นได้หากมีการสนับสนุนของผู้บริหาร ผลวิจัยเหล่านี้ ช่วยให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหาร และทัศนคติความอยากเข้าร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยความสมัครใจ ปราศจากบังคับ ช่มชู้ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาในองค์กรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3 รูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ สำหรับโรงงานอุตสาหกรรม

ซึ่งควรนำหลักพุทธสันติมาใช้ควบคู่กัน เพื่อช่วยแก้ไข และป้องกันความขัดแย้งในการปฏิบัติงานด้วยการใช้หลักสาราณียธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงหยิบยกขึ้นมา เป็นแนวทางกลางในการแก้ไขความขัดแย้ง เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท และหลักอปริหานิยธรรม ในการประชุมร่วมกันเพื่อแก้ไข และติดตามผลน้ำเสียอย่างสม่ำเสมอ ตามรูปแบบของรูปแบบสันติวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมฯ สำหรับพนักงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมเหล่านี้ สามารถช่วยเพิ่มระดับความร่วมมือของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหา น้ำเสียจากโรงงานได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การจัดการกับปัญหาน้ำเสีย ในส่วนภายในโรงงาน ผู้บริหารควรยอมรับปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้น และให้ความใส่ใจกับการสร้างนโยบายแก้ไขปัญหาคัดเจน ในส่วนของหัวหน้าแผนก ต้องประชุมสรุปปัญหา ความคืบหน้าต่างๆ เพื่อเสนอให้ผู้บริหารรับทราบ พร้อมกับคอยกำชับดูแล ให้ความรู้ ให้ความใส่ใจ ให้พนักงานในความดูแลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และพนักงาน ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย ด้วยการปฏิบัติตามหลัก TPM เพื่อป้องกันปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต และปัจจัยสำคัญในการจัดการความขัดแย้งระหว่างโรงงานอุตสาหกรรม และชุมชน ที่เกิดขึ้นจากปัญหาน้ำเสีย เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องให้ความใส่ใจ ผ่านการดำเนินควบคู่กันทั้ง “ภายใน” และ “ภายนอก” ของโรงงาน เพราะการใส่ใจจัดการกับความขัดแย้งเพียง และปัญหาเฉพาะกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ใช่สันติภาพที่แท้จริง โดยการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่แท้จริง คือ การสร้างโอกาสให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน ร่วมประชุม รับฟัง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด และอยู่ภายใต้ธรรมนุญ (กตिका) ที่ถูกตั้งขึ้นมาร่วมกันระหว่างโรงงาน ชุมชน และหน่วยงานที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบของการทำงานแบบ “วิ้งสามขา” เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกัน โดยปราศจากความ

ขัดแย้ง ได้อย่างยั่งยืน ด้วยการประยุกต์นำเอา หลักอริยสัจ 4 หลักสาราณียธรรมและหลักอปริหานิยธรรมมาบูรณาการเพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการปลูกฝังปรับจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การเจรจาปราศจากการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นแก่นแท้ในการแก้ปัญหา โดย “สันติวิธี” ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา น้ำเสีย ให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยขอเสนอให้คณะผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ใกล้ชุมชนต่างๆ นำสิ่งที่ได้รับการศึกษารูปแบบสันติวิธีธรรมการมีส่วนร่วมฯ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการนำรูปแบบหลักสาราณียธรรมหลักอปริหานิยธรรมและหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการบริหารจัดการบริษัทอุตสาหกรรม พร้อมทั้งมีการประเมินผลอย่างละเอียดว่า การนำหลักธรรมมาใช้มีการพัฒนาไปในด้านใดบ้าง

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบก่อนและหลังการนำหลักสาราณียธรรมหลักอปริหานิยธรรมและหลักอริยสัจ 4 เข้าไปใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมว่ามีผลอย่างไร

2.3 นำรูปแบบสันติวิธีธรรมการมีส่วนร่วมฯ ที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาเครื่องมือเพื่อส่งเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชนอย่างยั่งยืน และเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นนำไปพัฒนาการอยู่ร่วมกันต่อไป

References

- Anantaprayoon, A. (2015). *The Application of the Saraniyadhamma to Conflict Management in Khaotheow Open-Zoo Community, Chonburi Province*. Master of Art. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Taokaenoi Food and Marketing Public Company Limited. (2017). *Corporate Social Responsibility*. Retrieved October 20, 2018, From <http://investor-th.taokaenoi.co.th/misc/cg/20180420-tnk-csr-th.pdf>
- Villagers. (2018). Community around the Taokaenoi Food and Marketing Public Company Limited, *Interview*, October, 27.

- Environmental Agency. (2018). Environmental Agency in Taokaenoi Food and Marketing Public Company Limited, *Interview*, October, 22.
- Constitution of the Kingdom of Thailand. (2007). *Section 67*. Retrieved October 20, 2018, From https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/download/article/article_20180829093502.pdf
- Don Kaew. (2016). *Project for centralized wastewater treatment system for community wastewater that is attached to public mines. Don Kaew Sub district Administration Organization*. Retrieved October 20, 2018, From <https://www.unescap.org/sites/default/files/Session-2-Donkaew-Chiangmai.pdf>
- Environmental Division of the Supreme Court. (2017). *Department of Environmental Law, 2005 – 2015*. Retrieved May 30, 2018, from <http://www.peopleunitynews.com/>
- Jitharn, Y. (2010). *Study of Critical success Factors for TPM Implementation in JIPM Award Winners*. Faculty of Engineering. Thammasat University.
- Kitti, C. (2012). *Employee participation CPF (Thailand) Public Company Limited Animal feed production plant in Lamphun for TPM activities towards quality management*. Research report. North-Chiang Mai University.
- Petcyoung, A. (2012). *Industrial waste management of modern medicine factories, case studies of Bioplastics Company*. Independent research. Master of Science. Faculty of Social and Environmental Development. National Institute of Development Administration.
- Rattanasre, D. (2010). *The Development of learning activities emplacing on mathematics problem solving using noble truths teaching model on piteous theory mattayomsuksa 2 students*. Faculty of Education. Khon Kaen University.
- Saksirisakul, C. (2016). *Critical success factors performance and obstacle for implement total productive maintenance in manufacturing*. Faculty of Commerce and Accountancy Thammasat University.
- Solving the industrial pollutions by The Four Noble Truths. (2007). *Alternative public policy to promote industries that reduce the environmental impact on health*. Retrieved may 30, 2018, from <https://mgronline.com/qol/detail/9500000007689>